

Determinatie van roggeneikapsels : waar ligt de grens tussen

Raja montagui en *R. undulata* ?

J. Van Gompel

Op 3 december 1981 spoelden, na een dagenlange N-storm, op het strand tussen Blankenberge en Zeebrugge een groot aantal eikapsels van roggen aan, waarvan er een kleine 150 verzameld werden. Voor het grootste deel betrof het kapsels van *Raja clavata*, de stekelrog (113 exx.), de meest algemene soort aan onze kust. 35 exx. waren van *Raja montagui*, de gladde rog, en/of *Raja undulata*, de golfrog. Het onderscheid tussen beide laatste stelde ons echter wel voor problemen: beide zijn qua uiterlijke kenmerken zeer moeilijk van elkaar te onderscheiden, *undulata* is eigenlijk slechts een grotere versie van *montagui*.

In tabel 1. geven we de lengte en breedtematen van de door ons verzamelde exemplaren. Alle kapsels werden droog, of toch minstens in drogende toestand gemeten (enkele uren na het verzamelen). Volgens Lucas (1956) krimpen droge exemplaren tot 3/4 van de oorspronkelijke lengte en tot 3/5 van de oorspronkelijke breedte. Als maten voor (nat gemeten) *montagui* geeft hij gemiddeld 64 bij 39 mm, als uitersten echter een lengte van 53 tot 78 mm bij een breedte van 30 tot 46 mm, waarbij de grote maten wel uitzonderlijk zijn. *Raja undulata* haalt gemiddeld 80 bij 46 mm, als uitersten 72 tot 86 bij 42 tot 50 mm. *Undulata* is dus groter, maar er is een sterke overlapingszone.

Tabel 1. Maten van eikapsels van *Raja montagui/undulata*, 3-12-'81. Respektievelijke lengte en breedte in mm.

1. 59	39	10. 64	37	19. 65	41	28. 68	40
2. 62	26	11. 64	39	20. 66	36	29. 69	38
3. 62	37	12. 64	39	21. 66	39	30. 69	39
4. 62	38	13. 64	40	22. 66	40	31. 70	37
5. 63	27	14. 64	40	23. 66	41	32. 70	41
6. 63	35	15. 65	37	24. 67	37	33. 70	43
7. 63	39	16. 65	38	25. 67	43	34. 74	50
8. 63	42	17. 65	38	26. 68	38	35. 78	43
9. 64	37	18. 65	39	27. 68	39		

Uit deze maten, en rekening houdend met het feit dat de door ons verzamelde eikapsels droog werden gemeten (in natte toestand zullen

ze dus nog een stuk groter zijn geweest), kunnen we besluiten dat zeer waarschijnlijk twee, tot mogelijk zelfs een tiental van de 35 eikapsels *undulata*'s zijn. Opvallend is hierbij de geleidelijke overgang van kleine naar grote maten, een duidelijke grens tussen beide soorten is niet aanwezig.

De kapsels van *Raja undulata* zijn overigens zeldzaam aan onze kust, het is een zuidelijke soort die soms de zuidelijke Noordzee binnen dringt. Het kapsel is zeldzaam en spoelt meestal in één enkel ex. aan, in 1951 echter in een twaalftal (Lucas, 1956). Rappé & Desender (1981) vermelden slechts 3 vondsten voor de Belgische kust, telkens in januari. *Raja montagui* is algemeen in de gehele Noordzee, het kapsel spoelt vaak invasiegewijs aan (Lucas, 1956).

Literatuur

Lucas J.A.W., 1956. Eikapsels van Haaien en Roggen. SWG-tabel 16. 8 pp.

Rappé G. & K. Desender, 1981. Eikapsels van haaien en roggen langs de Belgische kust, eerste bericht. De Strandvlo, 1 (3): 65-71.

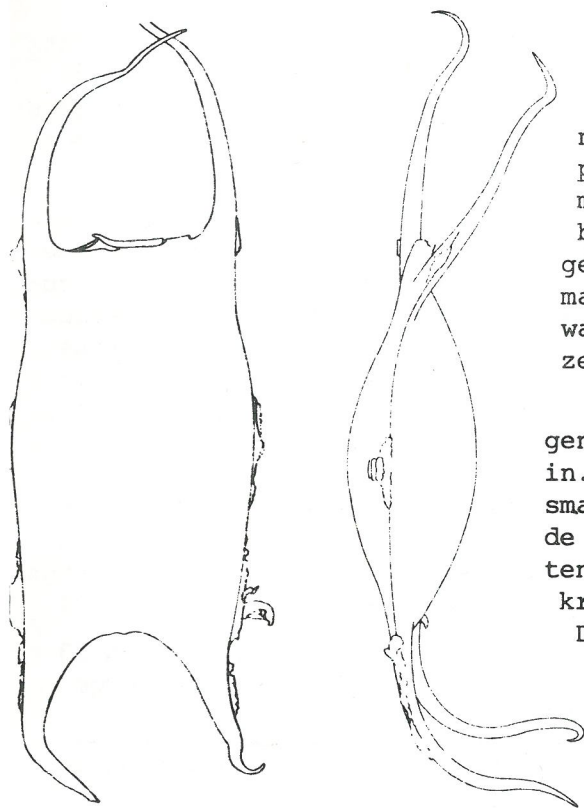
J. De Troozlaan 53
8370 Blankenberge

Reactie: het onderscheid tussen de kapsels van de gladde rog en de golfrog.

G. Rappé

Het bovenstaande artikel schetst een probleem dat er niet direct één had moeten zijn. De problemen liggen elders. Het is algemeen geweten dat eikapsels van roggen sterk krimpen als ze uitdrogen. De gegeven maten (tabel 1.) zijn genomen "enkele uren na het verzamelen", in krimpende toestand dus. De op die manier bekomen waarden zijn niet zonder meer uniform te hanteren: kapsel 1 lag vb. al eergisteren op het strand, kapsel 13 spoelde vannacht aan en kapsel 27 werd in de namiddag uit de verse vloedlijn opgehaald. Als er wat wind is kan het uitdrogen op het strand erg snel gaan. De kapsels boven kunnen dus in ongelijke mate gekrompen zijn. Laat daarom kapsels altijd minstens enige uren weken als je nauwkeurige maten wilt bekomen.

En hier stuiten we op een tweede probleem: de eikapsels werden niet bewaard zodat de metingen niet kunnen worden overgedaan. Bovendien is het jammer dat niet ALLE eikapsels verzameld werden. Hoe meer kapsels, hoe meer kans op andere soorten. Van de sterrog

Golfrog *Raja undulata*

(naar Lacourt, 1979)

Raja radiata vb. is er slechts één kapsel gekend van onze kust, precies na een N-storm. Daarom nog eens deze oproep: als je bepaalde kapsels niet kunt determineren -of twijfelt-, bij gebrek aan literatuur, ervaring of gewoon tijd (als er teveel zijn, maar nogmaals, neem ajb alles mee wat je vindt), zal ondergetekende ze zeer graag ontvangen.

Terug naar de gegeven afmetingen nu. Er zitten vier uitschieters in. De kapsels 2 en 5 zijn me te smal. Zelfs totaal ingedroogd is de breedte nog onwaarschijnlijk, tenzij het kapsel hierdoor opgekruild is en als zodanig gemeten.

De laatste twee kapsels zijn groot. De breedte van kapsel 34 overtreft de hoogste waarde van de gladde rog uit de literatuur: 46 mm (Lucas, 1956). Anderzijds is de corresponderende lengte eerder gering voor een golfrog. Mijn ervaring met kap-

sels van de golfrog, hoewel gesteund op slechts een vijftal exemplaren, is dat ze tamelijk constant is in haar afmetingen, zoals ze door Lacourt (1979) gegeven worden: 81 X 52 mm. Daarom vind ik kapsel 35 erg smal voor een golfrog, hoewel dit volgens Lucas (1956) binnen de variatie van de soort valt. Lacourt (1979) echter vermeldt wel uitdrukkelijk een variabele breedte bij de gladde rog maar niet bij de golfrog. Onder voorbehoud voor de twee grootste kapsels durf ik stellen dat het ganse staal de gladde rog betreft.

Het laatste woord over eikapsels is dus nog lang niet gezegd.

Tot slot nog even vermelden dat bij verse golfrogkapsels twee horens dikwijls sterk halfcirkelvormig zijn gekromd (van opzij gezien).

Aanvullende literatuur

Lacourt A.W., 1979. Eikapsels van de kraakbeenvissen van Noord- en West-Europa. Wet. Meded. K.N.N.V., 135: 1-27.